

УДК 347.66

**ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ
ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ****Максим ГЕТМАНЦЕВ**кандидат юридичних наук, старший
дослідник, старший науковий співробітникНауково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)<https://orcid.org/0000-0002-0102-0498>

У статті досліджено понятійно-категоріальний апарат цивільної процесуальної політики. Цивільна процесуальна політика є одним із висновків чинників формування концептуальних основ сучасного цивільного процесу. Від того, якою буде державна цивільно-процесуальна політика, залежить, чи зможе держава задовольнити суспільні потреби та очікування щодо надання суспільству дієвих та ефективних інструментів вирішення цивільно-правових конфліктів. Державна політика щодо процесуальних галузей права більш статична, тому в цілому цивільно-процесуальна політика нашої країни протягом останніх років залишається незмінною. Проте сьогодні ми стоїмо на порозі масштабної трансформації правової ідеології у зв'язку з наданням Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. За таких умов уже найближчим часом цивільна процесуальна політика нашої держави має відбутися масштабних змін. Тому дослідження поняття та сутності процесуальної політики на сьогодні є надзвичайно актуальним. Проаналізувавши наукову літературу та з'ясувавши основні поняття для визначення понять «політика», «процесуальна політика», «цивільна процесуальна політика», можна більш детально розкрити зміст кожної з категорій. За допомогою наукової літератури та цивільного процесуального законодавства визначено основні напрями

UDC 347.66

**CONCEPT AND ESSENCE OF
PROCEDURAL POLICY****Hetmantsev, Maksym O.**Candidate of Legal Sciences, Senior
Researcher, Senior Research FellowAcademician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The article examines the conceptual and categorical apparatus of civil procedural policy. Civil procedural policy is one of the conclusions of the factors forming the conceptual foundations of the modern civil process. Whether the state can meet social needs and expectations of providing society with effective and efficient tools for resolving civil legal conflicts depends on what the state civil procedural policy is. The state policy regarding procedural branches of law is more static, so in general, the civil procedural policy of our country has remained unchanged in recent years. However, today we stand on the threshold of a large-scale transformation of legal ideology in connection with granting Ukraine the status of a candidate for membership in the European Union. In such conditions, the civil procedural policy of our state should mark large-scale changes already in the near future. Therefore, the study of the concept and essence of procedural policy is currently extremely relevant. After analyzing the scientific literature and clarifying the main concepts for defining the concepts of "politics", "procedural policy", "civil procedural policy", it is possible to reveal the content of each of the categories in more detail. With the help of scientific literature and civil procedural legislation, the main directions of state legal policy in the field of civil procedure were identified, and the characteristics of the essence of

державної правової політики у сфері цивільного процесу, сформульовано характеристику сутності цивільної процесуальної політики.

Слід зазначити, що проблематика цивільно-процесуальної політики залишається практично недослідженою на науковому рівні, незважаючи на наявність великої кількості досліджень кримінально-процесуальної політики, сфера цивільного процесу все ще характеризується низьким теоретичним розвитком щодо цивільно-процесуальної політики. Дослідивши поняття та сутність цього правового явища, можна стверджувати, що подальші дослідження можуть відбуватися в таких напрямках: встановлення інших загальнотеоретичних аспектів цивільної процесуальної політики; перелік цивільної процесуальної політики з цивільно-правовою, конституційно-правовою, сімейно-правовою та іншими видами правової політики; реалізація цивільної процесуальної політики; цивільно-процесуальна політика зарубіжних країн тощо. Насправді недосліджених аспектів цивільно-процесуальної політики на сьогодні набагато більше, ніж досліджених, тому ми вбачаємо це питання як надзвичайно перспективне для подальшої теоретичної розробки.

Ключові слова: політика, процесуальна політика, цивільна процесуальна політика, законодавство, цивільний процес

Постановка наукової проблеми та її значення. Правова політика є особливим видом державної політики, яка відображає курс держави щодо формування нормативно-правової бази, правотворчої діяльності, нормативного забезпечення усіх інших видів державної політики. Зазвичай, коли мова ведеться про види державної правової політики, їх розглядають в залежності від галузей права. Тобто, правова політика може бути конституційною, адміністративною, кримінальною, цивільною, банківською, сімейною, фінансовою тощо. Процесуальна політика також є одним із різновидів правової політики, яку складає сукупність правових цінностей, що є домінуючими на певному етапі розвитку суспільства та які відображають концептуальні основи, на основі яких в державі вирішуються спори, розкриваються злочини, притягуються до відповідальності винні особи та забезпечується недопущення покарання невинних.

Цивільна процесуальна політика є одним із найважливіших чинників формування концептуальних основ сучасного цивільного процесу. Від того, якою є державна цивільна процесуальна політика залежить те, чи зможе держава задовольнити соціальні потреби та очікування суспільства щодо забезпечення дієвих та ефективних інструментів для вирішення

civil procedural policy were formulated.

It should be noted that the issue of civil procedural policy remains virtually unexplored at the scientific level, despite the presence of a large number of studies on criminal procedural policy, the field of civil procedure is still characterized by a low theoretical gap related to civil procedural policy. Having studied the concept and essence of this legal phenomenon, it can be stated that further research can take place in the following directions: establishment of other general theoretical aspects of civil procedural policy; list of civil procedural policy with civil legal, constitutional legal, family legal and other types of legal policy; implementation of civil procedural policy; civil procedural policy of foreign countries, etc. In fact, today there are much more unexplored aspects of civil procedural policy than researched ones, so we see this issue as extremely promising for further theoretical development.

Keywords: policy, procedural policy, civil procedural policy, legislation, civil process

цивільно-правових конфліктів. Державна політика щодо процесуальних галузей права є більш статичною, тож у цілому цивільна процесуальна політика нашої держави останні роки залишалась незмінною. Проте, сьогодні ми стоїмо на порозі масштабної трансформації правової ідеології у зв'язку із наданням Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. В таких умовах цивільна процесуальна політика нашої держави має зазнати масштабних змін вже в найближчому майбутньому. Тому, вважаємо, що дослідження поняття та сутності процесуальної політики наразі є вкрай актуальним.

Мета та завдання дослідження. Досліджуючи поняття та сутність процесуальної політики, ми ставимо перед собою мету встановити основні концепції щодо визначення понять «політика» та «процесуальна політика» й проаналізувати їх сутність через призму специфіки цивільного процесуального права.

Для досягнення цієї мети нами ставилися наступні завдання: проаналізувати наукову літературу та з'ясувати основні концепції до визначення понять «політика», «процесуальна політика», «цивільна процесуальна політика»; на основі аналізу наукової літератури та цивільного процесуального законодавства виявити основні напрями державної правової політики у сфері цивільного процесу; на основі зроблених висновків сформулювати, яким є наше бачення сутності цивільної процесуальної політики.

Стан дослідження. На сьогодні окремі комплексні дослідження, присвячені цьому питанню в доктрині цивільного процесуального права України відсутні. Вітчизняні дослідники, в працях яких в тій чи іншій мірі висвітлюється питання цивільної процесуальної політики, посилаються на праці науковців країни-агресора [1, с. 220; 2, с. 61-62]. Загалом, дослідження питання поняття та сутності цивільної процесуальної політики здійснювали не так багато науковців. У даному контексті відзначимо С.В. Васильєва та Л.А. Музику. Втім, загальна кількість подібних праць, у яких питання поняття та сутності цивільної процесуальної політики досліджується хоча б дотично, є вкрай низькою. А отже, аналіз цього питання має важливе значення для вітчизняної науки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наш аналіз наукової літератури засвідчив, що на сьогодні поняття цивільної процесуальної політики фактично не досліджувалось. Тому, для встановлення поняття та сутності цивільної процесуальної політики пропонуємо почергово визначити поняття «політика», «процесуальна політика», та, власне, «цивільна процесуальна політика». Розпочнемо із встановлення того, що ж є політикою.

Звернення до лексикографічних джерел свідчить про те, що політику варто розглядати через призму діяльності держави або ж через призму участі громадян, їх соціальних груп чи інших спільнот у державних справах для реалізації загальних інтересів й колективних цілей. Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови пропонує три підходи до визначення поняття «політика», втім лише один із них може бути використаний для роз'яснення сутності цивільної процесуальної політики. Перший концепт до визначення цього поняття виключає визначення політики, як загального напрямку, характеру діяльності держави, певного класу або політичної партії. Також політику із цієї точки зору можна пояснити, як напрямок діяльності держави або політичної партії у тій чи іншій галузі у певний період, або ж як події та питання внутрішньодержавного і міжнародного суспільного життя [3, с. 1035]. Отже, передусім політика є певним напрямком діяльності держави. Наприклад, прийняття Цивільного процесуального кодексу України [4] чи внесення змін до його змісту із такої точки зору можна розцінити як один із прикладів здійснення державної політики у сфері цивільного процесу. Звернемо увагу на те, що політика пояснюється як діяльність у певний період. Тобто, коли ми ведемо мову про певні конкретні дії, які підпадають під визначення політики, варто розуміти їх тимчасовий характер. Політика є не статичним, а динамічним явищем, що може змінюватись під впливом багатьох факторів: зміни суб'єкта її здійснення, зміни об'єкта її здійснення, зміни умов її здійснення тощо. Динамічний характер політики також означає те, що вона включає процеси як її формування, так і подальшої реалізації. Тобто, політика – це не лише декларування наміру вчинити певні

дії, а й фактичне втілення їх в життя. Цю особливість політики ми будемо враховувати і у нашому подальшому дослідженні.

В Юридичній енциклопедії наведено наступні визначення поняття «політика». Одним із підходів до розуміння цього поняття є її бачення, як діяльності органів влади, громадських об'єднань, й окремих осіб у сфері відносин між державою, націями й великими групами людей. Така діяльність спрямовується на вирішення їхніх спільних завдань та відстоювання певних інтересів [5, с. 629]. Отже, аналізуючи такий підхід, першочергово підкреслимо, що він є пов'язаним із одночасним розумінням політики, як діяльності держави та участі у діяльності держави. Діяльність держави в рамках здійснення політики спрямовується на вирішення проблем та задоволення інтересів громадян. Наприклад, якщо у громадян існує потреба у охороні та захисті порушених, оспорюваних або невизнаних прав, свобод і законних інтересів, то державна політика має здійснюватись таким чином, щоб задовольнити цю потребу. Відповідно, сама держава також має бути зацікавленою у тому, щоб забезпечити оптимальне та ефективне функціонування механізму вирішення цивільно-правових спорів й охорони і захисту порушених, оспорюваних або невизнаних прав, свобод і законних інтересів.

Інше бачення сутності політики пов'язане із участю у справах держави, визначенні задач, форм, напрямів політичної діяльності, способів, методів, технології й механізмів її існування [5, с. 629]. Очевидно, що коли ми ведемо мову про цивільну процесуальну політику, участь громадян у ній є обмеженою, проте це не означає, що приватні суб'єкти не є учасниками правової політики держави. Кожен громадянин є зацікавленим у тому, щоб цивільна процесуальна політика держави відповідала міжнародним стандартам у сфері забезпечення прав людини, закріплених Конституцією України [6], Загальною декларацією прав людини [7], Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод [8], Міжнародним пактом про громадські та політичні права [9], іншими міжнародними стандартами з прав людини. Хоча вплив приватних суб'єктів на безпосереднє формування такої політики є обмеженим, вони беруть участь в управлінні державними справами, а отже їх варто сприймати як суб'єктів правової політики.

В Політологічному енциклопедичному словнику політика розглядається, як сукупність заходів та інституцій, за допомогою яких відбувається управління суспільними справами, задоволення окремих, корпоративних, групових інтересів, здійснюється узгодження окремих частин структурованого суспільства, координування інтересів різних соціальних груп, задоволення інтересів панівних верств та дійсне задоволення загальних інтересів [10, с. 179]. Аналізуючи цей підхід, передусім звернемо увагу на те, що політика визначається як «сукупність заходів та інституцій». Не зовсім погодимось із таким підходом, оскільки очевидно у даному випадку мова має йти не про інституції, а про діяльність, що здійснюється ними. Заходи, що здійснюються в рамках політики, на думку укладачів Політологічного енциклопедичного словника, впливають на управління суспільними справами та задоволення інтересів. У даному контексті відзначимо, що цивільну процесуальну політику доцільно розглядати через призму такого підходу. Із однієї сторони, шляхом її здійснення забезпечується справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ. Із іншої сторони, цивільна процесуальна політика має вплив на задоволення інтересів фізичних чи юридичних осіб, сприяючи ефективному захисту їх порушених, невизнаних або оспорюваних прав чи свобод.

Отже, на основі здійсненого аналізу зробимо висновок, що політика – це загальний напрямок діяльності держави в особі її органів влади чи окремих осіб у тій чи іншій галузі у певний період часу, на основі якого здійснюється управління суспільними справами та який спрямовується на вирішення окремих завдань чи комплексу завдань, або на відстоювання певних інтересів.

Наступним питанням, яке ми розглянемо в рамках нашого дослідження, є встановлення того, що є процесуальною політикою. Наш аналіз наукової літератури засвідчив, що поняття процесуальної політики не розглядається вітчизняними науковцями у відриві від окремих галузей процесуального права. У даному контексті у вітчизняній науковій літературі належ-

ним чином розробленою є лише концепція кримінальної процесуальної політики. Тому, пропонуємо на основі найбільш узагальнених підходів до її розуміння, визначити загальне поняття процесуальної політики.

У доктрині кримінального процесуального права домінують два підходи до розуміння сутності процесуальної політики. Ще один підхід, на нашу думку, влучно визначає сутність цього поняття. Пропонуємо по чергово проаналізувати кожен із них, та на їх основі встановити, що є процесуальною політикою у загальному розумінні.

Перший серед виділених нами підходів передбачає визначення процесуальної політики, як сукупності напрямів правотворчої діяльності держави та правозастосовної діяльності компетентних державних органів. Підкреслимо, що такий підхід був характерний як для радянського права [11, с. 7], так і широко використовується сучасними українськими авторами [12, с. 175; 13, с. 295; 14, с. 30; 15, с. 720; 16, с. 152]. Зміст цього підходу полягає у тому, що він передбачає три напрямки, за якими здійснюється державна процесуальна політика: правотворча діяльність держави (тобто, коли ми ведемо мову про цивільне процесуальне право, це передусім прийняття Цивільного процесуального кодексу України [4] та змін до нього), правозастосовна діяльність компетентних органів (у позиціях авторів, роботи яких нами аналізувались, мова йде про компетентні органи, наділені повноваженнями у сфері розслідування і вирішення кримінальних справ, проте коли ми ведемо мову про цивільний процес, очевидно, варто вести мову про правозастосовну діяльність органів судової влади) та діяльність щодо виявлення і усунення причин і умов, які сприяли вчиненню злочину (така діяльність не має відношення до цивільного процесу). Отже, реалізація цивільної процесуальної політики через призму такого підходу здійснюється не лише в законодавчій, а й у правозастосовній площині. Держава приймає правила на основі яких здійснюється цивільне судочинство, а правозастосовувач прикладає зусилля для того, щоб ці норми були реалізовані у максимально ефективний спосіб.

Наступний виділений нами підхід щодо визначення процесуальної політики передбачає її визначення, як законодавчої діяльності із розробки правил, на основі яких здійснюється юридичне вирішення конфліктів, із урахуванням домінуючих на конкретному етапі розвитку держави підходів до розуміння сутності та основних завдань судочинства [17, с. 32; 18, с. 52]. Дана концепція розглядає процесуальну політику передусім як законодавчу діяльність держави, якою приймаються норми, які в кримінальному процесі дозволяють ефективно реалізувати кримінальне провадження (досудове розслідування чи судовий розгляд), а в цивільному процесі, очевидно, мова йтиме про ефективне судове вирішення цивільно-правових конфліктів. Важливо підкреслити те, на що ми вже звертали увагу раніше – процесуальна політика відзеркалює притаманні конкретному історичному етапу особливості. Якщо ми проаналізуємо зміст Цивільного процесуального кодексу України [4], можемо встановити, що він вже неодноразово зазнавав кардинальних змін. Останній раз масштабна реформа цивільного процесу мала місце в 2017 році, коли Цивільний процесуальний кодекс України по суті було викладено в новій редакції, яка віддзеркалила сучасні уявлення щодо сутності цивільного процесу як засобу вирішення цивільно-правових конфліктів [19]. Серед принципів змін привертає увагу те, що суттєвих змін зазнали принципи цільного судочинства. Такі засади, як верховенство права, повага до честі і гідності, рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом тощо дозволили синхронізувати всю систему норм цивільного процесуального права та створити на їх основі надійний фундамент для ефективного забезпечення прав та свобод людини. Окрім цього, було чітко розмежовано цивільну, господарську та адміністративну юрисдикції, було визначено нові процесуальні механізми реагування суду на зловживання процесуальними правами учасниками процесу тощо. Тобто, у даному контексті можна зробити висновок про те, що зміни до Цивільного процесуального кодексу України [4] були внесені в рамках трансформації цивільної процесуальної політики держави із урахуванням характерних для цього історичного періоду та етапу розвитку держави України підходів до здійснення судочинства. А тому, погодимось із тим, що така концепція визначення процесуальної політики може розглядатись у якості

концепції щодо визначення цивільної процесуальної політики.

Цікавий підхід, який ми виділяємо окремо, належить авторам монографії «Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України», які визначили кримінальну процесуальну політику, як адаптер соціальних потреб та очікувань суспільства від процедури вирішення кримінально-правового конфлікту [20, с. 120]. Цей підхід передбачає узгодження діяльності держави із потребами суспільства у сфері судочинства. Кінцевою метою здійснення будь-якої державної політики є задоволення потреб громадян. При здійсненні процесуальної політики орієнтиром для держави так само мають бути потреби та очікування суспільства у цій конкретній сфері. Саме тому, дана концепція щодо визначення сутності процесуальної політики вбачається нами влучною.

Отже, наш аналіз підходів дослідників до визначення поняття «процесуальна політика» дозволило нам виділити три наступних концепції, які в сукупності найбільш повно визначають це поняття:

1) процесуальна політика, як сукупність напрямів правотворчої діяльності держави та правозастосовної діяльності компетентних державних органів;

2) процесуальна політика, як законодавча діяльність із розробки правил, на основі яких здійснюється юридичне вирішення конфліктів, із урахуванням домінуючих на конкретному етапі розвитку держави підходів до розуміння сутності та основних завдань судочинства;

3) процесуальна політика, як узгодження діяльності держави із соціальними потребами та очікуваннями суспільства у сфері судочинства.

Встановивши, що є політикою та процесуальною політикою, проаналізуємо підходи до визначення поняття «цивільна процесуальна політика», наявні у науковій літературі нашої держави.

Як нами вже відзначалось у цьому дослідженні, поняття цивільної процесуальної політики фактично не зустрічається у доктрині цивільного процесу України. Л.А. Музика та С.В. Васильєв, аналізуючи це питання у своїх працях, звертаються до робіт науковця країни-агресора, який визначає цивільну процесуальну правову політику, як «науково обґрунтоване, послідовне і системне керівництво до дії (ухвалення рішень) органами державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовими особами, недержавними установами та організаціями у сфері оптимізації механізму цивільного процесуального правового регулювання, а також примусового виконання судових рішень та актів інших органів з метою захисту порушених і оспорюваних прав, свобод і законних інтересів» [1, с. 220; 2, с. 61-62]. Цю дефініцію не можна вважати надто вдалою у сучасних умовах. Так, цивільна процесуальна політика визначається, як «науково обґрунтоване, послідовне і системне керівництво до дії». Саме по собі формулювання «керівництво до дії» вбачається нам сумнівним, особливо в умовах, коли для вітчизняної наукової доктрини більш звичним є роз'яснення процесуальної політики передусім, як цілеспрямованої діяльності держави. До суб'єктів цивільної процесуальної політики віднесено органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб, недержавні установи та організації. Щодо мети здійснення цивільної процесуальної політики, встановлено, що нею є захист порушених і оспорюваних прав, свобод і законних інтересів, що не в повній мірі відповідає положенням статті 2 Цивільного процесуального кодексу України [4]. Можемо зробити висновок, що ця дефініція є недостатньо адаптованою до специфіки цільного процесу нашої держави.

Щодо дефініцій, наявних у доктрині цивільного процесу нашої держави, то передусім відзначимо підхід, запропонований у праці Л.А. Музики. Дослідниця тлумачить цивільну процесуальну політику, як науково обґрунтовану, послідовну і системну державна діяльність суб'єктів та учасників відповідного виду правової політики (стратегія, тактика, аналітика, управління, а також моніторинг виконання ухвалених рішень), що має на меті забезпечення оптимального та ефективного функціонування і розвитку цивільно-процесуальних відносин і практики застосування цивільного процесуального законодавства задля охорони і захисту порушених, оспорюваних або невизнаних прав, свобод і законних інтересів, а також, у встановлених законом випадках, їх захист на майбутнє [1, с. 221]. Аналізуючи цей підхід,

зробимо висновок про те, що ця дефініція являє собою удосконалену та адаптовану до вітчизняних реалій версію дефініції, проаналізованої нами вище. Передусім, дослідницею було розширено суб'єктний склад здійснення цивільної процесуальної політики учасниками відповідного виду правової політики. Із цим можна погодитись, оскільки у формуванні та реалізації процесуальної політики такою можуть брати участь і приватні особи. Мета цивільної процесуальної політики була адаптована до положень Цивільного процесуального кодексу України [4]. До напрямів здійснення цивільної процесуальної політики віднесено стратегію, тактику, аналітику, управління, а також моніторинг виконання ухвалених рішень. Тобто цивільну процесуальну політику не варто розглядати обмежено, лише як прийняття певних правил.

Інший підхід до визначення цивільної процесуальної політики належить С.В. Васильєву. Із точки зору дослідника, цивільною процесуальною політикою є послідовне та системне керівництво до дії, у вигляді наукової, законодавчої та практичної діяльності відповідних суб'єктів (органів державної влади та їх посадових осіб, інститутів громадського суспільства) у сфері створення та оптимізації механізму цивільного процесуального правового регулювання [2, с. 62]. Звернемо увагу на те, що дослідник так само вживає неоднозначне формулювання «керівництво до дії», яке нами було раніше піддано під сумнів. Виділяється три напрями діяльності в рамках цивільної процесуальної політики: наукова, законодавча та практична. До суб'єктного складу здійснення цивільної процесуальної політики віднесено органи державної влади та їх посадові особи, а також інститути громадського суспільства. Тобто, дослідник погоджується із тим, що державна політика здійснюється не лише державою, але й приватними особами. Загалом, не зважаючи на окремі зауваження, вважаємо такий підхід таким, що має право на існування.

Отже, на основі проведеного дослідження зробимо висновок, що цивільною процесуальною політикою є загальний напрямок науково обґрунтованої, послідовної та системної діяльності держави в особі її органів та їх посадових осіб, а також інститутів громадського суспільства, у сфері створення та оптимізації механізму цивільного процесуального правового регулювання в певний період часу, на основі якого здійснюється функціонування та розвиток цивільно-процесуальних відносин і практики застосування цивільного процесуального законодавства, та який спрямовується на забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Сутність цивільної процесуальної політики пропонуємо встановити на основі концепції до визначення процесуальної політики, сформульованої нами раніше у цьому дослідженні із урахуванням зроблених в цій роботі висновків та положень Цивільного процесуального кодексу України [4]. На нашу думку, сутність цивільної процесуальної політики доцільно розглядати через призму наступних напрямів її реалізації:

1) цивільна процесуальна політика, як сукупність напрямів правотворчої діяльності держави та правозастосовної діяльності компетентних державних органів, спрямованої на забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави;

2) цивільна процесуальна політика, як законодавча діяльність із розробки стратегії, тактики, аналітики, управління, а також моніторингу виконання ухвалених рішень із урахуванням домінуючих на конкретному етапі розвитку держави підходів до розуміння сутності та основних завдань цивільного судочинства, закріплених Цивільним процесуальним кодексом України [4], на основі якого здійснюється юридичне вирішення цивільно-правових конфліктів;

3) цивільна процесуальна політика, як узгодження діяльності держави в особі її органів та їх посадових осіб, а також інститутів громадського суспільства, із соціальними потребами та очікуваннями суспільства у питаннях забезпечення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підсумовуючи, варто відзначити, що питання цивільної процесуальної політики залишається фактично не дослідженим на науковому рівні. Наш аналіз засвідчив, що не зважаючи на наявність великої кількості досліджень кримінальної процесуальної політики, галузь цивільного процесу все ще характеризується низкою теоретичних прогалин, пов'язаних із цивільною процесуальною політикою. Дослідивши поняття та сутність цього правового явища, можемо констатувати, що подальші дослідження можуть здійснюватись за такими напрямками: встановлення інших загальнотеоретичних аспектів цивільної процесуальної політики; співвідношення цивільної процесуальної політики із цивільною правовою, конституційною правовою, сімейною правовою та іншими видами правової політики; реалізація цивільної процесуальної політики; цивільна процесуальна політика зарубіжних країн тощо. По суті, сьогодні недосліджених аспектів цивільної процесуальної політики є значно більше, ніж досліджених, тому ми вбачаємо це питання вкрай перспективним для подальшої теоретичної розробки.

Посилання:

1. Музика Л. А. (2021) Цивільно-правова політика України: дис. на здобуття наук. ступ. д. ю. н.: 12.00.03. 566 с.
2. Васильєв С. В. (2016) Функціональність цивільного судочинства. Проблеми законності. Вип. 132. С. 56-64;
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [гол. ред. В.Т. Бусел, редактори-лексикографи: В.Т. Бусел, М.Д. Василега-Дерибас, О.В. Дмитрієв, Г.В. Латник, Г.В. Степенко]. К. : Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. ст. 492.
5. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: "Укр. енцикл.", 1998. Т. 4: Н – П., 2002. 768 с.
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
7. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. Офіційний вісник України. 2008 р. № 93. стор. 89. стаття 3103. код акта 45085/2008;
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами): Міжнародний документ від 04.11.1950. Офіційний вісник України. 1998 р. № 13. № 32 від 23.08.2006. стор. 270;
9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
10. Політологічний енциклопедичний словник / [упорядник В.П. Горбатенко]. 2-е вид. доп. і перероб. К., Генеза, 2004. 736 с.
11. Алексеев Н.С., Даев В.Г., Кокорев Л.Д. (1980) Очерки развития науки советского уголовного процесса. 243 с.
12. Фріс П.Л. (2004) Кримінально-правова політика України: дис...д-ра. юрид. наук: 12.00.08. 440 с.
13. Письменний Д.П. (2014) Кримінально-правова та кримінальна процесуальна політика України: поняття, співвідношення, реалізація. Правова політика в Україні: питання теорії та практики: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 24 жовтня 2014 року): в 2 т. Т. 2. С. 292-297.
14. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. (2017) Кримінальна процесуальна політика України: деякі теоретичні аспекти. Актуальні питання протидії злочинності в сучасних умовах: вітчизняний та зарубіжний досвід: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 17 бер. 2017 р.,). У 2-х ч. Ч. 2. С. 28-31.
15. Микитин Ю.І. (2021) Поняття про кримінально-процесуальну політику. Юридичний науковий електронний журнал. №11. С. 718-720.
16. Загурський О. Б. (2011) Питання кримінально-процесуальної політики України. Вісник Академії адвокатури України. Число 3. С. 149-154.
17. Загурський О. Б. (2014) Кримінальна процесуальна політика України: історико-правовий аспект. Монографія. 215 с.
18. Трофименко В. М. (2016) Теоретичні та правові основи диференціації процесуальної форми в кримінальному судочинстві. Монографія. 304 с.
19. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесу-

ального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 48. ст. 436.

20. Глинська Н.В., Лобойко Л.М. та інші (216) Концептуальні основи побудови сучасного кримінального процесу України. Монографія. 264 с.

Статтю було подано	21.12.2022	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	26.12.2022	The article was revised
Статтю було прийнято	15.01.2023	The article was accepted